

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2026. № 1. ISSN 2307-2156

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2026.1.12>

УДК 330.341.1:351

О. С. Слободян,

к. держ. упр., докторант Національного аерокосмічного університету

«Харківський авіаційний інститут»,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4833-0730>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРІЯ, МЕХАНІЗМИ ТА МОДЕЛІ

O. Slobodyan,

PhD of Sciences in Public Administration, doctoral student at the National

Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"

STATE REGULATION OF INNOVATIVE ACTIVITIES OF INDUSTRIAL ENTERPRISES: THEORY, MECHANISMS AND MODELS

Розглянуто проблематику державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств України в умовах глобальної технологічної трансформації, зростання міжнародної конкуренції та інших викликів. Обґрунтовано, що інноваційна активність промислових підприємств є ключовим чинником економічної стійкості, відновлення та довгострокового розвитку держави, а ефективне державне регулювання в цій сфері набуває системоутворювального характеру.

Узагальнено підходи економічної, інституційної та системної теорій до

формування інноваційної політики розвитку регіонів, розкрито значення неоінституціонального підходу, теорії ендогенного зростання та концепції інноваційних систем. Проаналізовано зарубіжний досвід реалізації інноваційно-інвестиційної політики (американську та японську моделі). Обґрунтовано можливості його адаптації до українських реалій. Визначено багаторівневу систему механізмів державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств, що охоплює правові, фінансово-економічні, інституційні та інформаційно-комунікаційні інструменти.

Проаналізовано сучасний стан інноваційної діяльності промислових підприємств України, виявлено її низьку інтенсивність і нерівномірність, а також вплив екзогенних (повномасштабна війна, руйнування інфраструктури, інвестиційні ризики) та ендогенних чинників (зношеність основних фондів, дефіцит ресурсів, кадрові проблеми). Водночас підкреслено появу нових можливостей розвитку інновацій у сферах оборонно-промислового комплексу, цифрових технологій та енергетичної безпеки. Аргументовано, що формування цілісної, адаптивної та цифрово орієнтованої системи державного регулювання інноваційної діяльності є необхідною передумовою переходу України до інноваційної моделі розвитку регіонів і забезпечення довгострокового соціально-економічного зростання.

The issues of state regulation of innovative activity of industrial enterprises of Ukraine in the conditions of global technological transformation, growth of international competition and other challenges are considered. It is substantiated that innovative activity of industrial enterprises is a key factor of economic stability, recovery and long-term development of the state, and effective state regulation in this area acquires a system-forming character.

The approaches of economic, institutional and systemic theories to the formation of innovation policy of regional development are generalized, the significance of the neo-institutional approach, the theory of endogenous growth and the concept of innovation systems are revealed. The foreign experience of

implementing innovation and investment policy (American and Japanese models) is analyzed. The possibilities of its adaptation to Ukrainian realities are substantiated. A multi-level system of mechanisms of state regulation of innovative activity of industrial enterprises is determined, which includes legal, financial and economic, institutional and information and communication tools.

The current state of innovation activity of industrial enterprises in Ukraine is analyzed, its low intensity and unevenness are revealed, as well as the influence of exogenous (full-scale war, destruction of infrastructure, investment risks) and endogenous factors (depreciation of fixed assets, shortage of resources, personnel problems). At the same time, the emergence of new opportunities for the development of innovations in the areas of the defense-industrial complex, digital technologies and energy security is emphasized. It is argued that the formation of a holistic, adaptive and digitally oriented system of state regulation of innovation activity is a necessary prerequisite for Ukraine's transition to an innovative model of regional development and ensuring long-term socio-economic growth.

Ключові слова: *публічне управління, державне регулювання, механізми, моделі, інновації, інноваційне підприємництво, промислові підприємства, інноваційний потенціал, інноваційна екосистема, цифровізація, регіони.*

Keywords: *public administration, state regulation, mechanisms, models, innovations, innovative entrepreneurship, industrial enterprises, innovation potential, innovation ecosystem, digitalization, regions.*

Постановка проблеми. В умовах глобальної технологічної трансформації, посилення міжнародної конкуренції та воєнних викликів інноваційна діяльність промислових підприємств набуває стратегічного значення для забезпечення економічної стійкості та відновлення України. Промисловість традиційно виступає базовим сектором національної економіки, формуючи значну частку валової доданої вартості, зайнятості та експортного потенціалу. Водночас саме промислові підприємства найбільш гостро реагують

на структурні дисбаланси, дефіцит інвестицій, технологічну відсталість і ризику безпеки. У цих умовах державне регулювання інноваційної діяльності постає не як допоміжний, а як системоутворювальний чинник модернізації промислового сектору. Його ефективність визначається здатністю поєднати стратегічні пріоритети розвитку держави з реальними потребами підприємств, забезпечити стимулююче інституційне середовище та активізувати інноваційні процеси на мікро- й макрорівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості розвитку регіонів (у т.ч. інноваційного) є досліджені вітчизняними та закордонними вченими Л. Антоною, Р. Бенедиксом, С. Білою, П. Блау, К. Бредлі, З. Бурик, С. Валтоном, З. Варналієм, О. Гафоновною, Н. Головченко, І. Гриценко, Д. Грицишеним, О. Долженковим, О. Кільченко, Т. Комаристою, Дж. Коммонсом, А. Королем, О. Коротич, Р. Кривенковою, С. Ліпсетом, О. Літвіною, В. Луняком, Р. Олексенко, Г. Ортіною, Г. Річардсоном, Л. Сергієнко, С. Серьогіним, Д. Сірмоном, А. Халецькою, М. Хіттом, О. Халипенко, О. Яновським та інші. У той же час, вважаємо, що існує необхідність у науковому обґрунтуванні концептуальних засад розвитку регіонів в Україні крізь призму актуалізації інноваційного підприємництва та визначення доцільних для цього механізмів державного регулювання.

Постановка завдання. Метою статті є визначення теоретичних засад, механізмів і практик державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні з урахуванням сучасних соціально-економічних і безпекових умов.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання інноваційної діяльності у промисловості ґрунтується на поєднанні економічної, інституційної та системної теорій розвитку. У межах неінституціонального підходу інновації розглядаються як результат взаємодії формальних і неформальних інститутів, які визначають стимули, правила поведінки та рівень трансакційних витрат для суб'єктів господарювання. Саме держава формує базову інституційну архітектуру інноваційного середовища через

законодавство, податкову політику, систему підтримки науки та трансферу технологій.

З позицій теорії ендогенного зростання інноваційна активність промислових підприємств є ключовим джерелом довгострокового економічного розвитку. У цьому контексті державне регулювання спрямовується на стимулювання інвестицій у дослідження й розробки, людський капітал та технологічне оновлення виробництва. Особливої ваги набуває концепція «інноваційних систем», відповідно до якої ефективність інновацій залежить не лише від окремих підприємств, а від узгодженості дій держави, бізнесу, науки та фінансового сектору.

У сучасних умовах поширення набуває також підхід «цілісно-орієнтованої» інноваційної політики, який передбачає активну роль держави у формуванні стратегічних цілей інноваційного розвитку (декарбонізація, цифровізація, оборонно-промислові технології) та мобілізації ресурсів для їх досягнення.

Концепція інноваційної моделі розвитку регіонів нерозривно пов'язана з категорією державної інноваційної політики й інноваційним потенціалом. Інноваційна модель розвитку регіонів являє собою ідеальний зразок або орієнтир, до якого прагне держава у своїх стратегічних цілях. Водночас державна інноваційна політика охоплює комплекс заходів, спрямованих на генерування, розвиток і впровадження нових або вдосконалених продуктів та технологічних процесів. Ця політика включає науково-технічні, виробничі, управлінські, фінансово-економічні та інші аспекти, які забезпечують втілення інновацій у виробничу діяльність, їх комерціалізацію і стимулювання конкурентного просування продукції на ринку. Оскільки аналіз інноваційної моделі розвитку регіонів є невіддільним від розгляду інноваційної політики, у подальшому тексті обидва поняття використовуватимуться у взаємозв'язку без чіткої семантичної диференціації [5].

У провідних країнах світу вже на початку 1970-х років ХХ ст. була визнана стратегічна важливість розвитку інноваційного потенціалу як

ключового чинника соціально-економічного прогресу держави під час реалізації її політики. Відповідно до обраних її стратегій і враховуючи масштаби впливу внутрішніх і зовнішніх умов регіонального розвитку, відзначаємо, що кожна держава концентрується на розширенні свого науково-технологічного потенціалу в пріоритетних напрямках. Це досягається шляхом системного усунення «вузьких місць» на всіх етапах життєвого циклу інновацій, що сприяє ефективному використанню ресурсів і посиленню конкурентоспроможності на глобальному рівні [4].

У сучасній економічній науці, що передбачає інтенсивне зростання, розвиток кадрового потенціалу та «портфелю» ресурсів тощо, набувають дедалі більшого значення проблеми їх дефіциту, особливо у сфері інформаційних технологій. Уже зараз і в майбутньому високоактуальна для багатьох розвинених країн, таких як США, Японія, Німеччина та інших. Для її вирішення держави вдаються до політики стимулювання або зняття бар'єрів на шляху притоку кваліфікованих мігрантів із необхідною професійною підготовкою з-за кордону. Завдяки такій еміграційній політиці можна значно скоротити цикл відтворення кадрів високої кваліфікації, підвищивши їх мобільність, а також зменшити внутрішні витрати на навчання та підготовку спеціалістів. Крім того, це дозволяє знизити кадровий потенціал у країнах-конкурентах.

Національні пріоритети в інноваційній політиці реалізуються через конкретні моделі, які застосовуються в різних країнах світу. Економічна нерівномірність розвитку держав прямо впливає і на сферу інновацій, що створює необхідність концентрувати зусилля на ключових аспектах науки та техніки – тих сферах, де країна здатна зайняти лідируюче становище на міжнародному ринку. У цьому контексті виділяються американська та японська моделі інноваційної політики [2].

Японська модель орієнтована на створення технологічного пріоритету, акцентуючи увагу на окремих технологічних напрямках. Попри те, що Японія вже давно є одним із світових лідерів у науково-інноваційній сфері, її уряд

продовжує розглядати подальший розвиток науково-технічного потенціалу та економічної конкурентоспроможності як ключовий чинник забезпечення всебічної національної безпеки. Однак недостатня інтеграція наукових досліджень у кожен етап життєвого циклу інновацій, характерна для минулих років, сьогодні стала істотним стратегічним обмеженням для успішного економічного зростання країни. З метою подолання цього виклику японський уряд активно впроваджує масштабні державні програми і паралельно стимулює участь приватного сектора у розвитку інноваційної діяльності [5].

У Японії для стимулювання інноваційного розвитку економіки визначено такі ключові умови: по-перше, зменшуються бар'єри для залучення фінансових ресурсів із глобальних ринків, що сприяє притоку капіталу в високотехнологічні галузі. По-друге, підтримується свобода торгівлі, яка не лише сприяє обміну інформацією про потреби світових ринків, але й стимулює їх задоволення через впровадження інновацій. Американська модель, навпаки, вирізняється максимальною свободою підприємництва. Основним напрямом економічного розвитку стає стратегічно важлива галузь, яка визначається на державному рівні. Останніми роками це сфера інформаційних технологій, що отримує значні державні інвестиції і займає пріоритетне місце. Інформаційні інновації та їх супутні результати виступають ключовим джерелом подальших інноваційних рішень [там само].

В американській політиці й економіці ключову роль відіграє концепція інноваційної спроможності нації, яка стала основоположним елементом у формуванні подальшої політичної та економічної стратегії Сполучених Штатів. Американські аналітики розглядають національну інноваційну спроможність як фундаментальну характеристику суспільства. Вона визначається низкою ознак, включно зі здатністю суспільного устрою досягати прогресу в конкретних напрямках науково-технічного прогресу та водночас оперативно й ефективно адаптуватися до нових технологічних викликів. Це включає можливість створення конкурентоспроможних продуктів із мінімальними витратами ресурсів відповідно до рівня технологічного розвитку.

Отже, національна інноваційна здатність охоплює не лише процеси досліджень і розробок, а й усі складники, пов'язані із сучасним виробництвом і маркетингом. Для США розвиток і підтримка технологічної інноваційної спроможності є ключовим інструментом досягнення глобального науково-технічного лідерства.

У цьому контексті можна виділити низку особливостей інноваційної політики, що реалізується на всіх рівнях управління:

1. Інноваційна політика має ширший зміст, порівняно з традиційною науково-технічною політикою, котра зазвичай зводиться лише до визначення пріоритетних напрямів у галузях науки та техніки. Натомість сучасна інноваційна політика держави являє собою інтегровану систему заходів (науково-технічних, управлінських, економічних, фінансових та промислових), які спрямовані на розвиток, удосконалення та виведення на ринок нових або модернізованих товарів і послуг. У більш широкому сенсі, така політика об'єднує науку, технології, економіку, підприємництво й управління, проникаючи в усі сфери соціально-економічного буття. Вона охоплює виробничі процеси, фінансово-кредитний сектор, кадрову політику, науково-технічну освіту населення та загальний рівень технологічної обізнаності суспільства. У розвинених та економічно автономних державах науково-технічна політика набуває стратегічного характеру, підкорюючи собі структурну й інвестиційну політику. Економічна стратегія держави концентрується на становленні інноваційно-інвестиційної моделі, у межах якої зростання продуктивності суспільного виробництва безпосередньо залежить від генерування й впровадження нових знань.

2. Інноваційна діяльність є невід'ємно пов'язаною з інвестиційною складовою. Це поєднання включає сукупність дій громадян, юридичних осіб і державних органів, спрямованих на реалізацію інвестиційних ініціатив. У законодавчому контексті інноваційна діяльність визнається однією зі специфічних форм інвестиційної діяльності з метою інтеграції результатів науково-технічного прогресу в економіку й соціальну сферу. З іншого боку,

саме інвестиції – державні, приватні, закордонні або спільні – утворюють матеріальний фундамент для розвитку інноваційних процесів. Інноваційна діяльність, що передбачає капіталовкладення у створення нововведень, отримала назву інноваційно-інвестиційної діяльності. Таким чином, сучасна модель інноваційної політики передбачає інтегроване управління всіма аспектами суспільного розвитку з метою створення системи довгострокового технологічного прогресу й економічного зростання.

У сфері капіталовкладень в інновації формується так звана інноваційно-інвестиційна діяльність [1]. Складний характер взаємовідносин між інноваціями та інвестиціями потребує глибокого аналізу. Загалом інвестиції відіграють ключову роль у впровадженні інновацій, і розвиток інноваційної політики за несприятливих інвестиційних умов стає фактично недосяжним завданням. Однак теоретично можлива й ситуація, коли інновації реалізуються без значних інвестицій. Наприклад, певні вдосконалення можуть бути інтегровані у сферу організації, збуту або навіть технологій без оновлення основних фондів. Це може здійснюватися через інвестування в людський капітал, яке включає заходи з перенавчання персоналу, підвищення кваліфікації у комерційній сфері, а також через розвиток інформаційного чи інфраструктурного забезпечення. Тому при дефіциті ресурсів і несприятливому кліматі для капіталовкладень держава повинна приділяти особливу увагу розробці ефективної стимулюючої політики в галузі інновацій.

Загалом виділяють чотири моделі інноваційно-інвестиційної політики, які набували пріоритетного значення в різні етапи розвитку промислово розвинених країн:

1. Політика технологічного поштовху передбачає, що ключові напрями наукового і технічного прогресу визначаються державою. У цьому випадку уряд забезпечує необхідні матеріальні ресурси, проводить експертизу й організовує інформаційну підтримку. Такий підхід базується на вирішенні актуальних науково-технічних та соціально-економічних проблем за допомогою державних програм та великих інвестицій. Прикладом її реалізації є

діяльність уряду США у 1940-1950-х роках під час розвитку галузей електроніки, створення комп'ютерів, систем зв'язку та авіабудування. Франція та Великобританія також використовували подібну стратегію на різних етапах свого розвитку [2].

2. Політика ринкової орієнтації робить акцент на ринкових механізмах у виборі пріоритетних напрямків розвитку науки і техніки. Держава зменшує свою роль у стимулюванні фундаментальних досліджень, зосереджуючись на створенні сприятливого економічного клімату та інформаційної підтримки для бізнесу. Така модель була популярною в Японії, Німеччині, а з 1970-х років стала ключовою у політиці США. У 1980-х роках її впровадження набуло поширення і в інших провідних країнах [там само].

3. Політика соціальної орієнтації спрямована на врахування соціальних аспектів і наслідків науково-технічного прогресу. Прийняття рішень при цьому опирається на досягнення соціально-політичного консенсусу із залученням різних громадських груп. Хоча ця модель ніколи не була домінуючою, її окремі елементи були впроваджені в політиках різних країн [3].

4. Комплексна політика має на меті зміну структури економіки за рахунок використання передових технологій для вирішення соціально-економічних завдань, перебудови галузевої структури та підвищення якості життя населення. Для реалізації цієї моделі необхідно створити нові форми управління розвитком науки і техніки, а також трансформувати господарські механізми. Найпослідовніше цю модель впроваджує Японія, хоча її окремі елементи можна побачити й у Франції. Вибір тієї чи іншої моделі залежить від рівня розвитку країни, її економічних та соціальних особливостей, а також від існуючих викликів і пріоритетів у глобальній конкуренції [4].

На підставі вказаного вважаємо, що набувають актуальності питання визначення механізмів державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств, які (механізми) доцільно розглядати як багаторівневу систему інструментів прямого й опосередкованого впливу. З огляду на вказане вважаємо, що правові механізми державного регулювання

інноваційної діяльності формують державно-правові засади інноваційної діяльності, визначають статус інноваційних підприємств, порядок реалізації науково-дослідних проєктів, захист прав інтелектуальної власності. В Україні вони представлені законами у сфері інноваційної діяльності, наукової та науково-технічної діяльності, промислової політики, хоча характеризуються фрагментарністю та частими змінами [1].

Фінансово-економічні механізми державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств включають бюджетне фінансування досліджень, податкові стимули, державні гранти, субсидії, пільгове кредитування, інструменти державно-приватного партнерства. В умовах обмежених ресурсів особливого значення набуває цільова підтримка інновацій у пріоритетних секторах промисловості та залучення міжнародної фінансової допомоги.

Інституційні механізми державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств охоплюють діяльність спеціалізованих органів та інфраструктурних елементів: інноваційних фондів, агенцій розвитку, технопарків, індустріальних парків, кластерів. Їх функціонування покликане забезпечити трансфер технологій, комерціалізацію результатів досліджень та інтеграцію промислових підприємств у глобальні ланцюги створення доданої вартості.

Інформаційно-комунікаційні механізми державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств передбачають формування цифрових платформ, відкритих баз даних, систем моніторингу інноваційної активності, що підвищує прозорість та ефективність управлінських рішень у сфері промислових інновацій.

Розгляд сучасного стану інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств свідчить про її низьку інтенсивність і нерівномірність. Частка підприємств, що впроваджують інновації, зменшується останніми роками, а інноваційні витрати концентруються у вузькому колі великих суб'єктів господарювання. Серед екзогенних чинників, які негативно

вплинули на інноваційну активність, визначальними є повномасштабна війна, руйнування виробничої інфраструктури, логістичні обмеження, зростання ризиків для інвесторів, розрив міжнародних виробничих зв'язків. Ендогенні чинники включають зношеність основних фондів, дефіцит власних фінансових ресурсів, низьку інноваційну культуру управління, кадрові проблеми та обмежену спроможність до комерціалізації розробок. Водночас воєнні умови актуалізували розвиток окремих напрямів інновацій, насамперед у сфері оборонно-промислового комплексу, цифрових технологій, енергетичної безпеки та подвійного призначення, що формує нові можливості для промислових підприємств за умови адекватної державної підтримки.

У процесі аналізу моделі інноваційно-інвестиційного розвитку України необхідно звернути увагу на її ключові особливості:

1. Системний характер процесів в інвестиційній сфері. Законодавча складова виступає важливим, але не єдиним чинником. Значно більше успіх інноваційно-інвестиційної політики залежить від створення сприятливого інвестиційного клімату, економічних стимулів для бізнесу впроваджувати науково-технічні досягнення, загальної економічної ситуації в країні, рівня фінансування державних програм та інших важливих аспектів.

2. Комплексна структура правової бази. Регулювання сфери інновацій здійснюється на основі значної кількості законів, що утворюють багаторівневу нормативну систему.

3. Фрагментарність і непослідовність у розвитку інноваційного законодавства, що залишалась характерною протягом тривалого періоду.

4. Основні напрями інноваційної діяльності в Україні визначені законодавчо і охоплюють такі галузі, як важка промисловість, інформаційні технології, сільське господарство та транспорт. Водночас розвиток сектору, спрямованого на оздоровлення населення, залишається менш пріоритетним. 5. Хронічна нестача та нестабільність фінансування науково-дослідницької і науково-технічної діяльності.

На тлі зазначених характеристик теза щодо створення в Україні

повноцінних передумов для переходу на інноваційну модель економічного розвитку регіонів видається надмірно оптимістичною. Недосконалість ринкового механізму ціноутворення разом із непослідовністю розвитку фондового, товарного, кредитного, грошового, валютного ринків та ринку цінних паперів зумовлюють відсутність автономних стимулів до комплексного інноваційного руху. Додатково, постійний дефіцит фінансових ресурсів суттєво обмежує можливості держави щодо реалізації системних заходів у даній сфері. Розробляючи контури інноваційної моделі для України, важливо враховувати досвід провідних розвинених країн. У державах з високим рівнем інноваційної активності проводиться постійний моніторинг усіх стадій життєвого циклу нововведень у різних секторах економіки. Визначення та аналіз поточних і прогнозованих проблем здійснюється з огляду на їхній вплив на конкурентоспроможність і ефективність галузей та економіки в цілому. Для їх вирішення держава застосовує комплекс заходів як прямого, так і непрямого впливу, адаптуючи політику відповідно до змін економічної ситуації [3].

У сучасному світі рівень економічного розвитку держави безпосередньо пов'язаний із досягненнями науки і техніки, а також зі ступенем їх практичного впровадження, тобто рівнем розвитку інноваційних процесів. Саме ці процеси впливають на різні сфери державного життя, охоплюючи суспільні, економічні та технічні аспекти. Водночас вони обумовлюють позицію країни у світовій економіці, визначають її внутрішнє соціально-економічне становище та перспективи розвитку. Спроможність країни забезпечувати стабільне економічне зростання в середньостроковій перспективі напряму залежить від активності інноваційних процесів як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Це включає стимулювання новітніх відкриттів, створення власних технологій, а також інтеграцію передових розробок, які стають доступними завдяки міжнародній співпраці. За деякими оцінками, роль науково-технічного прогресу у прирості валового внутрішнього продукту найбільш економічно розвинених країн досягає 75-100 %. Подальша стабільність економіки України буде безпосередньо залежати від того, чи

зможе країна впровадити інноваційну модель розвитку регіонів, яка стане локомотивом її процвітання в умовах глобальної конкурентної боротьби [6; 9].

Ця модель інноваційного розвитку представляє собою детальну системно-логічну конструкцію, засновану на національних особливостях. В її основі лежить використання взаємопов'язаних якісних і кількісних показників, які відображають ключові економічні процеси. Модель визначає джерела та механізми саморозвитку суспільного відтворення, стимулювання та ефективність інноваційної динаміки у різних регіонах. До того ж вона дає комплексне уявлення про структуру економічної системи, критерії її поточного стану та перспектив розвитку, враховуючи можливі альтернативні сценарії. Основним рушієм інноваційного розвитку виступає виникнення нових потреб, задоволення яких забезпечується запровадженням нових видів діяльності, особливо творчої праці. Ці процеси можна описати через якісні показники, однак їх кількісна оцінка ускладнена через брак загальноприйнятих формалізованих індикаторів, таких як вартісні характеристики, типовими для ринкових умов. Багатогранність моделювання та переважно якісний характер його складових унеможливають і навіть роблять неналежним обмеження структури моделі стандартними схемами або формалізованими математичними рівняннями. Мова йде про теоретичну конструкцію, яка є моделлю не результатів діяльності як таких, а її системної основи і динаміки.

Практика державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні характеризується поєднанням стратегічних постулатів та обмежених інструментів реалізації. Запровадження стратегій інноваційного розвитку, смарт-спеціалізації регіонів, програм підтримки індустріальних парків і стартапів створило базу для модернізації промисловості, однак їх вплив залишається недостатньо системним [8].

Позитивним аспектом є поступова інтеграція України у європейський інноваційний простір, адаптація підходів ЄС до формування інноваційної політики, розвиток кластерних ініціатив. Водночас зберігаються проблеми координації між центральним і регіональним рівнями управління, нестача

довгострокових фінансових інструментів та слабка орієнтація політики на потреби малого й середнього промислового бізнесу.

Удосконалення державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств доцільно здійснювати на засадах системності, адаптивності та інноваційної орієнтації. Пріоритетними є розвиток місійно-орієнтованої інноваційної політики, концентрація ресурсів на стратегічних напрямках промислового розвитку, посилення ролі регіонів у формуванні інноваційних екосистем.

Важливим напрямом є створення стимулів для залучення приватних інвестицій, розширення інструментів державно-приватного партнерства, розвиток інноваційної інфраструктури та людського капіталу. Особливої актуальності набуває цифровізація процесів державного регулювання, що підвищує прозорість, швидкість і результативність підтримки інновацій у промисловості [7].

Таким чином, роль кожного регіону в економічному комплексі країни, рівень його конкурентоспроможності та життєздатності економіки значною мірою визначаються якісними змінами, що виникають під впливом інноваційних процесів. Ці процеси є результатом прагнення держави та суспільства до ефективного задоволення перспективних потреб, орієнтованих на нововведення. Умови ринкової економіки зі значним акцентом на змагання і механізми диференційного доходу стимулюють мотивацію до впровадження інновацій у виробництві. Інноваційний процес включає кілька послідовних етапів: починаючи з виявлення потреби та формування нової технічної ідеї для її реалізації, через дослідження і розробки, оформлення винаходів, інвестування в їх виробництво, впровадження і використання, а також розповсюдження та сприйняття досягнень науково-технічного прогресу. Завдяки цьому забезпечується сталий розвиток. Важливо зазначити, що інноваційний процес охоплює всі складові суспільного виробництва. Відтворення, яке базується на незмінній виробничій основі, тобто просте відтворення чи екстенсивне зростання, нині сприймається як статичне явище. Динамізм же знаходить своє

відображення лише в інноваційному розвитку економіки.

Висновки. Отже, державне регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні є ключовим інструментом структурної модернізації економіки та підвищення її стійкості в умовах криз і трансформацій. Його ефективність визначається здатністю поєднати теоретично обґрунтовані підходи, дієві механізми та практичні інструменти реалізації інноваційної політики. Аргументовано, що формування цілісної, адаптивної та цифрово орієнтованої системи державного регулювання створює передумови для активізації інноваційної діяльності промислових підприємств і забезпечення довгострокового соціально-економічного розвитку України.

Наполягається, що для впровадження інноваційної моделі розвитку регіонів в Україні необхідно створити належну теоретичну та практичну базу. Одним із першочергових заходів є розробка цілісної стратегічної концепції розвитку національного господарства, орієнтованої на застосування інноваційних підходів. Наступним етапом має стати запровадження ефективних економічних і правових механізмів, які сприятимуть реалізації цієї стратегії.

Аргументовано, що в подальшому слід реформувати державну політику та удосконалити механізми публічного регулювання, інтегруючи всі суспільні сегменти – від державних органів до окремих економічних суб'єктів – у процес трансформації. Необхідно налагодити прозорі механізми залучення інвестицій у науково-технічну сферу, забезпечуючи контроль за їх використанням, напряду витрат і досягнення ефективності. Ключовим завданням має бути моніторинг результативності регулятивних заходів і податкових стимулів для стимулювання інноваційної діяльності.

Особливу увагу варто приділити створенню дієвого механізму перетворення наукових розробок у комерційно привабливі продукти, які користуються ринковим попитом. Для цього слід розглянути питання заснування спеціалізованих служб із впровадження інновацій, які функціонуватимуть у системі всіх органів державного управління. З огляду на зазначене для України доцільним є формування всеохоплюючої стратегічної

концепції розвитку національного господарства, заснованої на принципах і підходах інноваційної моделі.

Література

1. Антонова Л.В. Методологічні підходи до розробки перспективної державної інноваційно-інвестиційної політики // Вісник Академії митної служби України. 2011. № 1. С. 5–11.

2. Бондарчук Н.В. Моделі управління інноваційним потенціалом регіонів // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2011. № 2. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/3101/1/1.pdf> (дата звернення 04.01.2026).

3. Гаман М.В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід. К.: Вікторія, 2004. 312 с.

4. Дацій О.І. Інноваційні моделі забезпечення економічної безпеки держави // Інвестиції: практика та досвід. 2008. № 19. С. 5–8.

5. Долішній М., Козоріз М. Моделі державного управління в ринковій економіці // Економіка України. 1999. № 10. С. 15–17.

6. Комариста Т.О. Моделювання процесу публічного управління розвитку інноваційних підприємств в Україні // Наукові праці Донецького національного технічного університету. 2015. Вип. 33. С. 41–48.

7. Халипенко О.І., Гарафанова О.І. Цифровізація регіонального розвитку України: виклики та перспективи // Економіка і держава, 2021. № 6, С. 20–24.

8. Яновський О.С. Смарт-регіони: цифрова трансформація як вектор регіональної політики // Регіональна економіка, 2022. № 4. С. 115–124.

9. Hitt M.A., Ireland R.D., Sirmon D.G. Strategic entrepreneurship: Creating value for individuals, organizations, and society // The Academy of Management Perspectives, Vol. 21(2), 2017. Pp. 47–63.

References

1. Antonova, L.V. (2011), “Methodological approaches to the development of a promising state innovation and investment policy”, *Visnyk Akademiyi mytnoyi sluzhby Ukrayiny*, vol. 1, pp. 5–11.
2. Bondarchuk, N.V. (2011), “Models of management of the innovative potential of regions”, *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, vol. 2. available at: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/3101/1/1.pdf> (Accessed 04 January 2026).
3. Gaman M.V. (2004), *Derzhavne upravlinnya innovatsiyamy: Ukrayina ta zarubizhnyy dosvid* [State management of innovations: Ukraine and foreign experience], Victoria, Kyiv, Ukraine.
4. Datsii, O.I. (2008), “Innovative models of ensuring the economic security of the state”, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 19, pp. 5–8.
5. Dolishniy, M. and Kozoriz, M. (1999), “Models of public administration in a market economy”, *Ekonomika Ukrayiny*, vol. 10, pp. 15–17.
6. Komarista, T.O. (2015), “Modeling the process of public management of the development of innovative enterprises in Ukraine”, *Naukovi pratsi Donets'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu*, vol. 33, pp. 41–48.
7. Khalypenko, O.I. and Garafanova, O.I. (2021), “Digitalization of regional development of Ukraine: challenges and prospects”, *Ekonomika i derzhava*, vol. 6, pp. 20–24.
8. Yanovskyi, O.S. (2022), “Smart regions: digital transformation as a vector of regional policy”, *Rehional'na ekonomika*, vol. 4, pp. 115–124.
9. Hitt, M.A., Ireland, R.D. and Sirmon, D.G. (2017), “Strategic entrepreneurship: Creating value for individuals, organizations, and society”, *The Academy of Management Perspectives*, vol. 21(2), pp. 47–63.

Стаття надійшла до редакції 05.01.2026 р.